

О. В. Мишанець (Київ)

Міжнародна наукова конференція «Закарпаття в загальноукраїнському контексті ХХ ст.»

27 — 29 червня 1995 р. в м. Ужгороді відбулася міжнародна наукова конференція, присвячена 50-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. Її організували і провели Закарпатська обласна рада народних депутатів, Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, Ужгородський державний університет, університет ім. П. Й. Шафарика в Кошицях, університет у Новому Саді, Міжнародна асоціація українців, Наукове товариство ім. Тараса Шевченка, Комісія зв'язку та інформації закарпатських українців (м. Чикаго, США) і Українська Народна Рада Закарпаття.

В роботі конференції взяли участь учені-карпатознавці з України, Словаччини, США, Канади, Угорщини та Югославії — всього близько 200 чол. На пленарному засіданні та трьох секціях — історичній, філологічній і культурологічній — заслухано й обговорено 42 наукові доповіді, в яких розглядалися питання про місце та роль Закарпаття в загальноукраїнському контексті ХХ ст., простежувалася міжнародна політика щодо Закарпаття у 20-ті — на початку 40-х рр., висвітлювався процес возз'єднання у 1944 — 1945 рр., а також аналізувалися наслідки цього історичного акту.

На конференції з доповідями виступили відомі вчені — історики, політологи, філологи: акад. В а с и л ь М а р к у с ь (США) — «Державно-правові аспекти юридичного статусу Закарпатської України в 1944 — 1945 роках», проф. В а с и л ь Х у д а н и ч (Ужгород) — «50-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною», проф. М и к о л а М у ш и н к а (Словаччина) — «Боротьба Степана Клочурака за возз'єднання Закарпаття з Україною (1919 — 1945)», проф. О л е к с а М и ш а н е ц ь (Київ) — «Література Закарпаття ХХ ст. в загальноукраїнському контексті», канд. іст. наук О м е л я н Р у с и н (Угорщина) — «Возз'єднання в 1945 р. українських земель у єдину державу в оцінці угорських документів та преси», проф. П а в л о Ч у ч к а (Ужгород) — «Національно-мовна ідентифікація закарпатців до 1945 р. і після», проф. М и к о л а Ш т е ц ь (Словаччина) — «Чеська мовна політика на Закарпатті 1919 — 1939 рр.», доц. Ю р і й Б а ч а (Словаччина) — «Співпраця українців Чехо-Словаччини з Закарпаттям та Україною після 1945 р.», д-р О с и п Д а н к о (Нью-Гейвен, США) — «Витоки і розвиток православ'я на Закарпатті в першій пол. ХХ ст.», д-р іст. наук Р о м а н К и р ч і в (Львів) — «Етнографічна ідентичність традиційно-побутової культури галицьких і закарпатських українців», д-р іст. наук М и х а й л о Т и в о д а р (Ужгород) — «Етнічні процеси і традиції міжетнічного спілкування в умовах радянського Закарпаття в контексті сучасної теорії етносів» та ін.

У рамках конференції проведено круглий стіл «До 50-річчя мученицької смерті о. проф. д-ра Августина Волошина», учасники якого дали оцінку науково-педагогічній та політичній діяльності прем'єр-міністра і президента Карпатської України.

Учасники конференції відзначили, що історичний акт возз'єднання Закарпаття з Україною в 1945 р. був закономірним завершенням усього попереднього розвитку краю, наслідком його постійного тяжіння до своїх етнічних центрів. Возз'єднався етнос, який протягом століть формувався як русько-український народ. Закарпатців з Україною єднали мова, віра, звичаї, традиції, однозначне розуміння своєї історичної та культурної спільності.

Возз'єднання Закарпаття з Україною стало можливим тільки після визволення краю від угорсько-фашистської окупації в 1944 р. Багатомісячне поневолення Закарпаття чужоземними державами негативно позначилося на його національно-культурному і політичному розвитку, постійно загрожувало повною асиміляцією народу, гальмувало його природний шлях до національного самоусвідомлення.

Ідея возз'єднання Закарпаття з Україною визріла там ще у 1919 р., після розвалу Австро-Угорщини. Перемогою української ідеї на південних схилах українських Карпат стало створення в 1939 р. Карпатоукраїнської держави.

Учасники конференції наголосили, що возз'єднання Закарпаття з Україною у 1945 р. стало доленосним для закарпатських українців, воно зберегло їхню національну ідентичність, ввело в державотворчі процеси всього українського народу, відкрило широкі шляхи культурно-національного та економічного розвитку. Деформації періоду тоталітарного режиму не похитнули віри закарпатців в українську національну ідею.

Конференція засудила намагання антиукраїнських сил, що групуються в окремих країнах, ізолювати Закарпаття від України, піддати ревізії історичний вибір закарпатців у 1944 — 1945 рр., штучно витворити тут якийсь новий народ і кодифікувати неіснуючу «русинську мову». Бутафорське «Временное правительство Подкарпатской Руси» соромить нас перед світом, принижує нашу національну честь і гідність. Політичне русинство, підтримуване антиукраїнськими силами Москви, Європи, Америки й Канади, легально й нелегально підриває державну незалежність і територіальну цілісність України.

Учасники конференції одностайно схвалили заходи президента й уряду України, спрямовані на проведення економічних реформ, виведення країни з кризового стану і висловили сподівання, що Київ активно підтримує перехід Закарпаття до ринкової економіки, сприятиме розвитку його матеріальної і духовної культури.

Конференція звернулася до уряду з проханням приділити більше уваги українцям, що живуть за межами України — у Словаччині, Польщі, Румунії, Югославії, допомагати їм у підготовці науково-педагогічних кадрів, забезпеченні шкільними підручниками, періодичною пресою та ін.

Наступну, п'яту, міжнародну карпатознавчу конференцію вирішено провести в Ужгороді восени 1996 р. з такої проблеми: «Міжетнічні та міжконфесійні відносини в Карпатах».

Н. В. Шевченко (Миколаїв)

ІХ Міжнародний конгрес, присвячений культурі доби Просвітництва

23 — 29 липня 1995 р. Міжнародне товариство з вивчення XVIII ст., що існує з 1963 р. та об'єднує більш як сім тис. науковців з різних країн Європи, Америки, Азії, Африки, провело у Мюнстері (Вестфалія, ФРН) свій черговий конгрес, присвячений культурі доби Просвітництва. Він був досить представницьким: 1100 учасників, серед яких делегація науковців з нашої країни, більшість яких — члени Українського товариства з вивчення XVIII ст., що це при Інституті історії України НАНУ.

Під час роботи конгресу працювали численні секції: історії, історичної соціології, політики та політичної теорії, європейської філософії, революції та утопії, права та економіки. Вагоме місце відводилося проблемам духовної культури XVIII ст. Найбільшу кількість учасників зібрали секції «Культура та стан суспільства XVIII ст.», «Читацьке середовище епохи Просвітництва»,